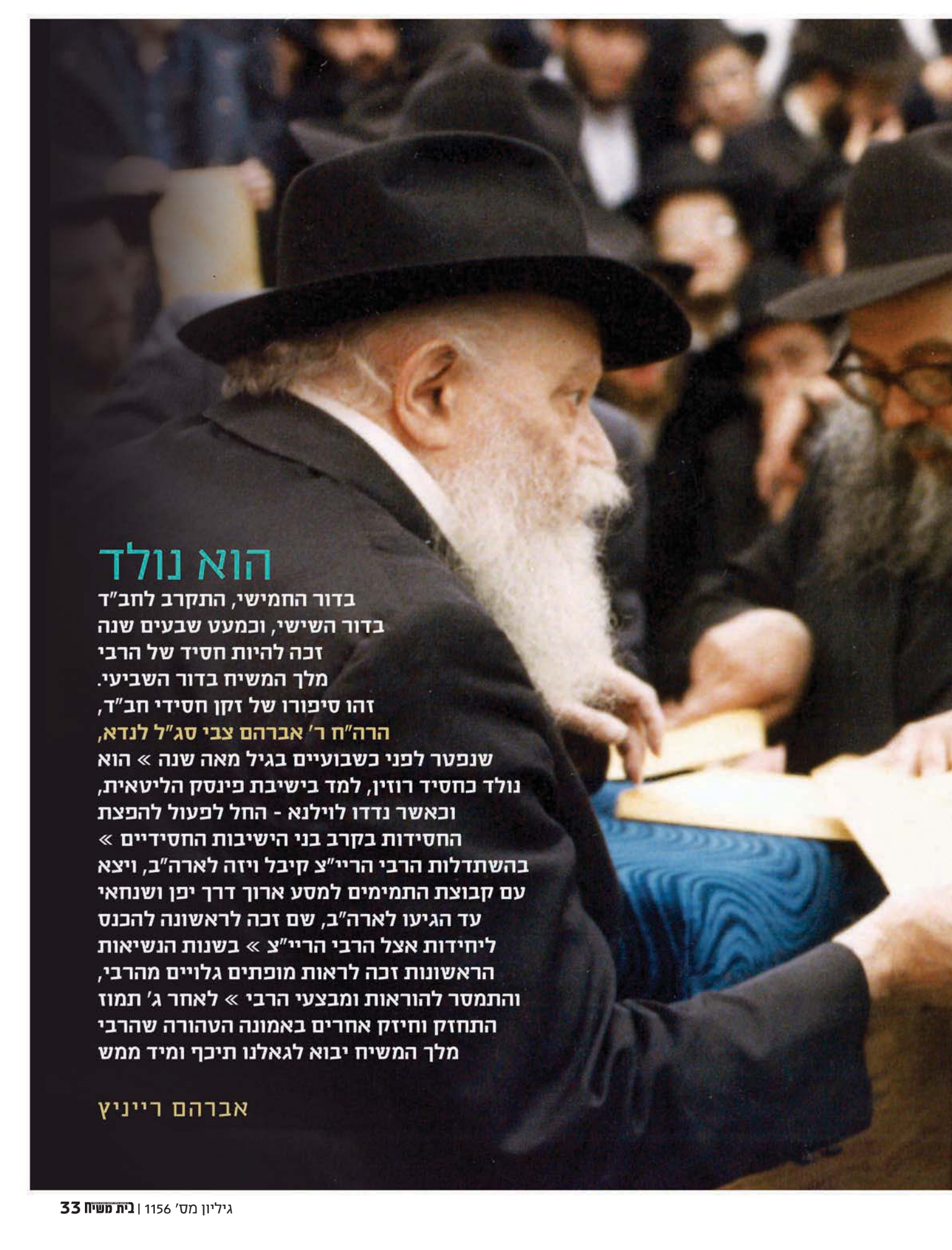

ואברהם

בן מאת שנה

הוא נולד

בדור החמישי, התקרב לחב"ד
בדור השישי, וכמעט שבעים שנה
זכה להיות חסיד של הרבי
מלך המשיח בדור השביעי.
זהו סיפורו של זקן חסידי חב"ד,
הרה"ח ר' אברהם צבי סג"ל לנדא,
שנפטר לפני כשבעים בגיל מאה שנה « הוא
נולד כחסיד רוזין, למד בישיבת פינסק הליטאית,
וכאשר נדדו לוילנא - החל לפעול להפצת
החסידות בקרב בני הישיבות החסידיים »
בהשתדלות הרבי הריי"צ קיבל ויזה לארה"ב, ויצא
עם קבוצת התמימים למסע ארוך דרך יפן ושנחאי
עד הגיעו לארה"ב, שם זכה לראשונה להכנס
ליחידות אצל הרבי הריי"צ « בשנות הנשיאות
הראשונות זכה לראות מופתים גלויים מהרבי,
והתמסר להוראות ומבצעי הרבי » לאחר ג' תמוז
התחזק וחיזק אחרים באמונה הטהורה שהרבי
מלך המשיח יבוא לגאלנו תיכף ומיד ממש

אברהם רייניץ

ר' אברהם צבי בברית של אחד מניניו

ברהם צבי לנדא, בחור צעיר, התקדם בצעדים מדוידים לעבר חדר היחידות של הרבי הרי"צ בקומה השנייה של 770,

כולו התרגשות מהכניסה למקום הקדוש המכונה בפי החסידים 'קודש הקודשים' ו'גן עדן העליון'. זו תהיה הפעם הראשונה שייכנס ליחידות מאז נהיה חסיד חב"ד לפני מספר שנים. כשנכנס, נפגש במבטו של הרבי הרי"צ שישב מעבר השולחן ועיניו החודרות מפלחות כליות ולב.

הוא לא היה לבד עם הרבי. בפינת החדר עמד המזכיר הרב"ח ר' אליהו יאכיל סימפסון, שהיה חוזר על דברי הרבי בשפה ברורה ומסבירים אם היה צורך בכך (באותן שנים, למרבה הצער, בשל מצב בריאותו של הרבי הרי"צ, החסידים התקשו להבין את דבריו הקדושים, ובליט ברירה היה צריך בשותותו של חסיד נוסף במהלך היחידות כדי שיבאר את דברי הרבי).

ייתכן וזה מה שהפריע לת' אברהם צבי לנדא בהכנסו ליחידות, וייתכן שכלל לא לזה התכוון, אלא שפשוט רצה כי הרבי יקבלו ל'יחידות' במלוא מובנה החסידי, בה יוכל לקשר את היחידה שבנפש' עם היחידה שבנפש של הרבי. כך או כך, מלבו פרצה הבקשה-תחינה:

רבי, אני מבקש 'יחידות'!

הרבי קיבל את הבקשה, ורמז לרב סימפסון לצאת מחדר היחידות. ר' אברהם צבי עמד כעת ביחידות, במלוא מובן המילה, מול הרבי הרי"צ.

אך שוד ושבר! הרבי החל לדבר ור' אברהם צבי לא הצליח להבין אף מילה... הוא ריכז את מחשבתו וניסה להבין את דברי הרבי, אך לשווא. הוא הבין שעליו לפתור את הבעיה כאן ועכשיו, אחרת יצא מחדר היחידות בלי להבין דבר מדברי הרבי אליו. הוא אזר את כל כוחות נפשו, ואמר לרבי: "אולי כדאי לקרוא לרב סימפסון?..."

הפסיק הרבי מדיבורו, הביט בו במבט חודר כליות ולב, ובקול עמוק שיצא מעמקי לבו הטהור, אמר באיטיות, מילה אחר מילה: "מ'דארף אליין פארשטיין!" [= צריכים להבין לבד].

את מה שקרה ברגע הבא, לא שכח ר' אברהם צבי עד סוף ימיו: ברגע שהרבי אמר את הדברים, נפקחו אוזניו וקיבלו באופן ניסי את היכולת הנדירה להבין את כל דבריו של הרבי אליו! לא זו בלבד, אלא שגם ביחידות הבאות לא נזקק לסיועו של המזכיר. גם כאשר אחיו הצעיר בעריש נכנס ליחידות, הוא היה זה שהתלווה אליו

הקונטרס שחולל מהפכה

הרב אברהם צבי סג"ל לנדא (פאלמאן) נולד בז' טבת ה'תרע"ט לאביו הרב יהודה סג"ל לנדא, שהיה שוחט בעיר מגוריו – רימונוב שבגאליציע. אביו היה חסיד לאדמו"ר ר' רז"ן ובני הבית התנהגו במנהגי החסידים, אך בסביבתם הקרובה לא הייתה ישיבה חסידית, ומשום כך – כאשר ביקר בביתם 'משולח' מהישיבה הליטאית בפניסק והציע לקחת עמו את הבן אברהם צבי, הסכים אביו לשולחו לישיבה הליטאית.

כבחור מבית חסיד, לא קלה הייתה דרכו בישיבה הליטאית. הוא וחברים

וחזר אחר-כך באוזניו על כל דברי הרבי הרי"צ!

דבריו של הרבי הרי"צ, שצריכים להבין לבד מה שהרבי אומר, משקפים למעשה את המהפך הגדול שחולל בחייו שעה שהחליט לעבור ל'תומכי תמימים'. איש לא שכנע אותו לעבור ל'תומכי תמימים', אלא מעצמו הבין וקלט כי האמת נמצאת אצל הרבי הרי"צ, והוא יוכל לקבלה כאשר ילמד בישיבתו 'תומכי תמימים'. הוא התמלא תשוקה וגעגועים לתורת החסידות, ובסופו של דבר הפך לחסיד חב"ד בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

נוספים שהגיעו מסביבה חסידית, התקשו ללכת בלבוש החסידי ולנהוג במנהגי החסידים, כאשר הסביבה שונה כל כך. גם השמירה על הזקן המלא לא הייתה קלה בסביבה בה רוב תלמידי הישיבה קצצו בזקנם.

בהשגחה פרטית, באותם ימים התגלגל לידי קונטרס קטן בשם "די יסורים פון ליובאוויטשער רבי" שיצא לאור בריגא בשנת תר"צ. חוברת זו מתארת את פרשת מאסרו וגאולתו של הרבי הריי"צ בשנת תרפ"ז. התיאורים החיים ממסירות נפשו של הרבי, שבו את לבו של אברהם צבי הצעיר, ונסכו בו כוחות חדשים שלא להתפעל מכל המלעיגים.

בשלב זה החלה לנבט בלבו ההחלטה להתקשר אל הרבי מליובאוויטש.

בפינסק פגש חסיד ליובאוויטש בשם ר' אבא פליסקין (לא הרב ישראל אבא פליסקין הידוע שהתגורר לימים בשכונת קראון הייטס), והלה הביא לו את הקונטרסים "לקוטי דיבורים" שעשו עליו רושם כביר. גם בחלופ עשרות שנים, נותרה בלבו פינה חמה מיוחדת ל"לקוטי דיבורים" אותם כינה בחיבה 'פערלס' [=פנינים]. ר' אבא הביא לו גם את כתובתו של הרבי הריי"צ בריגא, וסיפר כי הרבי לא מגביל עצמו לחסידי ליובאוויטש, ואם יכתוב לרבי, הרבי בוודאי יענה לו.

מאגד תלמידים חסידיים

זמן קצר לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, סופחה פינסק לברית-המועצות, ורוב תלמידי הישיבה נדדו לווילנא, משם היה אפשר עדיין לצאת למדינות אחרות. בימים ההם וילנא הפכה לעיר המקלט של כמה ישיבות ליטאיות, שבכל אחת מהן הייתה נציגות של בחורים מבתי חסידיים. ר' אברהם צבי נפגש עם בחורים אלה והתברר לו שרבים מהם מתקשים לשמור על מנהגי החסידות וכי הם זקוקים לחיזוק. הוא יצר אפוא קשר עם הרה"ח ר' יוסף ויינברג, מבחירי התמימים בישיבת 'תומכי תמימים' שגלתה אף היא לווילנא בעת ההיא, ויחד היו מבקרים את הבחורים החסידיים הלומדים בישיבות הליטאיות, ומחזקים את רוחם.

בד' אדר ראשון ת"ש שיגרו לרבי הריי"צ מכתב בו בשרו על הקמת הארגון החדש. הרבי, ששהה אז בריגא, השיב להם במכתב הבא:

במענה על מכתבם מיום ד' לחדש זה, אשר נתעוררו ליסד איגוד התלמידים מגזע החסידים אשר בישיבות קאמעניץ,

ר' אברהם צבי [עומד באמצע] עם חבריו לספסל הלימודים בישיבה בפינסק

קלעצק, פינסק, ביאליסטאק, לאמזא, אסטראו-בריסק, ישיבת חכמי לובלין, תומכי תמימים, וסלונים-חסידיים, וגם התקינו תקנות כלליות, וגם בחרו בועד רוחני ועד הפועל, הוא דבר טוב מאוד.

והכל תלוי בזה עד כמה יהי' הועד הרוחני מסור ונתון לזה, לעורר מזמן לזמן את ועד מקומי בכל ישיבה לשמור את זמני קביעות הלימודים וההתועדות, ועד כמה יהי' פועל ועובד להוציא לפועל את התקנות שהתקינו ולהתדבר עם שארי הישיבות, שבלי ספק גם תלמידים גזע החסידים משארי הישיבות ישתתפו ויכנסו בחפץ לב באיגוד הזה.

והש"ת יעזור להם ויצליחו בעבודתם ופועל ידם ירצה ה', ויביאו תוצאות טובות בחיזוק לימוד התורה ביראת שמים וקיום המצוות בהידור כהוראת תורת החסידות. בבקשה לכתוב לי מזמן לזמן ממצב עבודתם ופעולותיהם, ומה שיהיה בידי לעזור להם בודאי אעזור.

המכתב שנדד מריגא לליקווד...

בהתאם למענה הרבי, החליטו לקרוא את הארגון החדש בשם "איגוד תלמידי גזע החסידים הלומדים בישיבות שונות". חודש ימים לאחר מכן – י' אדר שני – שיגר ר' אברהם צבי שני מכתבים לרבי הריי"צ, האחד אישי והאחר כללי. במכתב האישי כתב על התשוקה המפעמת בלבו לעבור ללמוד ב'תומכי תמימים', ובמכתב

הכללי עדכן את הרבי הריי"צ על פעילות הארגון לאחרונה.

את שני המכתבים שיגר לכתובת שהייתה בידו, בעיר ריגא. הוא לא ידע שיום קודם לכן הגיע הרבי לחופי ארצות הברית... אנ"ש בריגא דאגו להעביר את המכתבים בדרך-לא-דרך לארצות הברית. ב"ג ניסן ת"ש הגיע מכתבו אל הרבי ששהה אז בליקווד.

הרבי ייחס חשיבות רבה למכתבים אלו, וכבר באותו יום שיגר מכתב מענה לשניהם:

במענה על מכתבו האישי, כתב הרבי: **במענה על מכתבו מיו"ד אד"ש – שקבלתי זה עתה ששלחוהו לי מריגא לפה – בדבר שאלתו אודות התשוקה והכוסף לישיבה שלומדים חסידות ומתנהגים ברוח החסידות, צריך להודות לה' כי טוב על אשר האיר את בינתו והעיר את לבו בכוסף כזה והזמין לו האפשרות למלאות חפצו זה בישיבת תומכי תמימים יצ"ו, והש"ת ימלא משאלות לבבו שיהי' יר"ש חסיד ולמדן ויסתדר באהלה של תורה ועבודה ויצליח בלימודיו ובעבודת בירור ותיקון המדות ובקיום המצוות מעשיות בחיות ובהרגש פנימי ברוח החסידות. מזמן לזמן יודיעני מהנעשה אתו עמו והש"ת יהי' בעזרו בגור'.**

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר ובמענה למכתבו אודות הארגון, הביע הרבי את שמחתו וביקש לקבל דו"ח מפורט על נושאי הדיבור בהתוועדויות עם התלמידים:

אל מרכז איגוד תלמידי גזע החסידים הלומדים בישיבות שונות בעי"ת וילנא יע"א ד' עליהם יחי שלום וברכה!

במענה על מכתבם מיו"ד לאד"ש אשר זה עתה קבלתי דרך ריגא. נהניתי לשמוע משלום התלמידים שי' ומסדרי הכינוס שהם מסדרים מזמן לזמן, ואתענין לדעת נושאי השיחות דיבורים ונאומים בעת התוועדותם, בטח עורכים הם פרטי כל מכינוסיהם ואסיפותיהם – ואם אין עדיין כזאת נחוץ אשר יסדרו על להבא בסדר נכון – אשר במדה האפשרויות יואילו לשלוח לי העתק, כן רשימת התלמידים בכל ישיבה וישיבה, והתקנות היסודית ואת אשר הוסיפו.

בהמשך המכתב מודיע הרבי כי יעביר תקציב חודשי למנהל הארגון, ר' אברהם צבי סגל לנדא, ומסיים בברכה לכל התלמידים החסידיים החברים בארגון: **אודות הגמ"ח מאה וחמשים לאט**

הנני כותב עתה לידידי הנכבד ו"ח א"א מוהר"א ש' כהנר בעיר קאונא. כן הנני מעמיד ברשותו של התלמיד החשוב והכי נעלה ו"ח א"א מו"ה אברהם צבי ש' סגל, מנהל האגוד, סך מאה לאט לחדש במשך ארבעה חדשים ניסן-תמוז – נוסף על המאה וחמשים הנ"ל – לצרכי הנהלת האגוד בשילוח מעורר מארגן ומסדר בין תלמידי שאר הישיבות ש' והשי"ת יהי בעזרם בגו"ר.

בבקשה לפרוש גיני בשלום התלמידים ש' חברי האגוד ולמסור להם ברכתי כי יחזק השי"ת בריאותם ישקדו בלימודיהם בנגלה ובדא"ח ובקיום המצות בחיות והרגש פנימי והשי"ת יעזרם כי יהיו יראי אלקים חסידים ולומדים ויצליחו להסתדר באהלה של תורה ויראת שמים ברוח החסידות.

יואלו לשלוח העתקת מכתבי כ"ק האדמו"רים שליט"א מאמשינאו ומאדשיץ.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מכתבי האדמו"רים אליהם מתייחס הרבי הריי"צ בסיום מכתבו, היו מכתבים מלאי עידוד וברכות שקיבלו הבחורים מהאדמו"רים אמשיניוב ומאדזיץ לרגל הקמת הארגון. האדמו"ר רבי שמעון שלום קאליש מאמשיניוב, החל את מכתבו במילים: "מאד ערבה עלי השמועה טוב כי לבכם ער לעשות איגוד החסידות ביניכם, בכוונה רצויה להתנהג בכל ענינים על פי ההוראה שהורו לנו רבותינו הק' זלה"ה". ואילו האדמו"ר רבי שאול ידיד' אלעזר טאוב ממאדזיץ, כתב להם: "לקראת משאלתכם להביע לכם דעתי בדבר התיסדות על ידכם איגוד לתלמידי הישיבות מגזע החסידים. בודאי בעתים הללו עת אשר קיבוץ היהודי הכי גדול נשבר לרסיסים, ואתו עמו בנין החסידות, אשר אבן פינתו ויסודו הונח על ידי הבעש"ט, והוקם על-ידי הבאים אחריו דור דור ודורשיו, תפקיד גדול איפוא על פליטת בית ישראל מגזע החסידים והנוהים אחרי הלוחה בקודש להתאזר חיל לשמור על אוצר הקנינים וערכים הרוחניים אשר רכשה לה החסידות בכל כך מסירות נפש". ר' אברהם צבי העתיק את המכתבים האמורים ושיגרם אל הרבי הריי"צ.

"ללימוד המוסר אין צריכים לא קול בוכים ולא רוח עצבות"

במקביל לפעילותו בקרב הבחורים החסידיים הלומדים בישיבות הליטאיות, התקרב ר' אברהם צבי עצמו לתורת

חסידות חב"ד. במהלך הפעילות לצדו של הרב יוסף ויינברג, הוא שמע עוד ועוד על חסידות חב"ד, על תורתו של הרבי, ובכ"ז אייר ת"ש שיגר לרבי מכתב נוסף, בו ביקש לברר וללבן כמה שאלות שהתעוררו במהלך התקרבותו לחסידות חב"ד.

במענה על מכתבו שיגר לו הרבי הריי"צ את המענה הבא:

ב"ה י"ט סיון ת"ש נויארק

אל התלמיד החשוב מו"ה אברהם צבי ש' שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז לחדש העבר, נהניתי לשמוע משלומי הטוב, ולפלא שאינו כותב משלום חבריו התלמידים ש' כי הלא יודע הוא עד כמה חביב לי לשמוע ולדעת משלומם של בני תורה בכלל ומשלום תלמידי הישיבות בפרט, יפוש גיני בשלומם וימסור להם את ברכתי שיצליח להם השי"ת בלימודם וביראת שמים.

בדבר שאלותיו –

אודות חגירת חגורה בשעת התפלה, צריכים לחגור ונהרא ונהרא ופשטי' ואין בזה שום חששא ומנהג ידוע הוא.

ובענין לימוד החסידות הנה כבר החליטו חז"ל דלעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ וכל אחד צריך ללמוד מה שלבו נמשך לזה יותר, כי העיקר הוא הפועל הטוב הבא ע"י הלימוד.

ובדבר לימוד המוסר הוא נחוץ במאד, כי לימוד המוסר והחסידות הוא כמו חרישה וזריעה, שהמוסר מרכז את הלב וקולף את שמנוניותו, והחסידות היא זריעה טובה ומשניהם יחד בא הצמיחה במדות טובות ויראת שמים ובידיעת אלקות, אבל ללימוד המוסר אין צריכים לא קול בוכים ולא רוח עצבות ולא דוקא עניני מיתה ועונש גיהנם וכדומה.

בדבר לימוד התניא ילמוד ברבים כפי יכלתו והבנתו, ובכללות לימוד התניא הנה ידוע הוא אשר התניא הוא תורה שבכתב בתורת החסידות חב"ד, וחומש הלא הכל לומדים ואין מי שיאמר אשר הוא למד עד גמירא לתכליתו, ולימוד התניא הנה האותיות בעצמן מעוררים ומאירים את הנפש.

יעזר לו השי"ת להתבשר בשורות טובות מאת הוריו יחיו ויעזר לו השי"ת שיהי' יר"ש חסיד ולמדן ויסתדר בסדר טוב בגשמיות וברוחניות באהלה של תורה.

מזמן לזמן יכתוב לי מהנעשה אתו עמו ועם חבריו התלמידים יחיו מהאיגוד

וגם שאינם מהאיגוד ולכולם כאחד יעזר השי"ת שיצליחו בלימודם ויהיו יראי אלקים ויתרחב גבולם של בני תורה להאיר את חשכת העולם באור תורה ויראת שמים.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א מזכיר.

חב"דניצע ברצונך לפתוח כאן?!

למרות שכבר במכתב הראשון שקיבל, אישר לו הרבי הריי"צ את המעבר לתומכי תמימים – עמדו לפניו מניעות ועיכובים טכניים. עקב המלחמה, הוגבלו הפליטים לאזורים מסויימים, ומשום כך לא יכול היה לממש מיד את רצונו ולעבור לתומכי תמימים. אמנם מפעם לפעם הגיע ליישיבה כאורח, אך הוא חשש לעבור באופן קבוע. רק בתחילת חודש תמוז הוקלו מעט ההגבלות על הפליטים, ובמקביל לכך אירע המעשה הבא שדחף אותו לבצע סוף סוף את הצעד המכריע – לעזוב את ישיבת פינסק ולעבור לתומכי תמימים:

תלמידי ישיבת פינסק למדו באופן ארעי באחד מבתי הכנסת בוילנא. בוקר אחד, בהגיעו לבית הכנסת, ביקש להתפלל מתוך מנוחת הנפש, ללא ההמולה של שאר התלמידים. הוא חיפש לעצמו פינה שקטה אותה מצא בעזרת הנשים של בית הכנסת, שהייתה ריקה מאדם, והחל להתפלל בחיות חסידית. כעבור זמן הגיע למקום המשיגח של הישיבה, שכבר ידע על פעילותו לחיזוק הבחורים החסידיים. כעת מצא את ההזדמנות לפרוק עליו את אי-שביעות רצונו, וקרא לעברו: "א חב"דניצע וויל איר דא מאכן? איר קענט גיין?" (= "האם ברצונך לפתוח כאן חדר שני חב"די? אתה יכול לעזוב!"). [בבתי כנסת חב"ד היה מקובל לייחד 'חדר שני' עבור ה'עובדים' שהתפללו באריכות, והוא היה מכונה 'חב"דניצע'].

ר' אברהם צבי, שידע כי ב'תומכי תמימים' יקבלו אותו בזרועות פתוחות – החליט שהגיע הזמן לבצע את הצעד עליו חלם בחודשים האחרונים. הוא ארז את מטלטליו, ובאור ל"ב תמוז הגיע לישיבת 'תומכי תמימים', בדיוק בעיצומה של התוועדות שהתקיימה לרגל חג הגאולה. ההשגחה העליונה סגרה את המעגל, וההתקרבות שהחלה בקריאת הקונטרס על המאסר, הגיעה לשיאה בהתוועדות חג הגאולה.

הרב לנדא תיאר פעם בערגה את הלילה הראשון שעשה ב'תומכי תמימים'. הבחורים היו הולכים לישון על מחצלות

במחיצת הרבי הרי"צ

בשנת תש"ו הגיע הת' אברהם צבי לארצות הברית בגפו, שם נודע לו שכל בני משפחתו נרצחו על ידי הנאצים ימ"ש. רק לאחר זמן נודע לו על ניצול יחיד: אחיו הצעיר בעריש. אדמו"ר הרי"צ שימש כדמות אבהית לו ולחבריו ונתן להם הדרכה צמודה בכל ענייניהם האישיים.

פעם פנה אל הרבי בשאלה בעניין זיווג ראשון ושני – שיש בזה מחלוקת בין החוקרים הסבורים שיש בזה בחירה חפשית לבין המקובלים הסבורים שזהו בגזירה. ושאל: מהי הכרעת תורת החסידות בזה? הרבי הרי"צ הפנה את שאלתו אל חתנו, הרבי מלך המשיח, והוא זכה לקבל מכתב מענה ארוך ומפורט הסוקר את כל השיטות בנושא (נדפס לימים באגרות קודש חלק ב', אגרת רסד).

באותה תקופה גרו רבים מאנ"ש בשכונת בראונזוויל הסמוכה לקראון הייטס. גם הת' אברהם צבי התגורר שם בביתו של הרב מרדכי אברהם ישעיה גרונר.

בליל הסדר תש"ז צעד ל-770 יחד עם חברו הת' יצחק דוד גרונר ושניהם זכו להשתתף ב'סדר' שערך אדמו"ר הרי"צ.

ביום הבהיר כ' כסלו תש"ט נשא לאישה את רעייתו חיה (ששרדה את מחנות ההשמדה של הנאצים) בת הר' יצחק הלוי ויוטא רבקה קליין.

תחילה דובר לערוך את החתונה בכ' מרחשון, אולם כאשר סיפר על כך לרבי מה"מ, העיר לו שלא עורכים חתונות בחצי השני של חודש חשון (כך היה נהוג באותן שנים), והמליץ לדחות את החתונה לכ' כסלו. החתן הסכים כמובן. כאשר התקרב מועד החתונה, פנה אל הרבי בשאלה האם עליו לצום ביום החתונה, מאחר וזהו יומא-דפגרא.

משום מה טעה לחשוב שהרבי עצמו התחתן ב"ט כסלו, ולכן אמר: "הרי אתם התחתנתם ב"ט כסלו, האם צמתם?" הרבי תיקן אותו ואמר כי חתונתו התקיימה ב"ד כסלו. בנוגע לעצם השאלה, אמר שכאשר ייכנס לרבי הרי"צ ליחידות לפני החתונה, שיציע לפניו את שאלתו.

ר' אברהם צבי סיפר, שעל כל שאלותיו ביחידות, היה הרבי משיב באופן מיידי. אולם כאשר שאל בקשר לצום בכ' כסלו, חשב הרבי הרי"צ כמה שניות, ורק אחר-כך השיב ואמר: יע [=כן]. ר' אברהם צבי לא היה בטוח האם כן לצום, או כן לא לצום... ולכן שאל: "יע פאסטן?" [=כן,

התועדות יט כסלו בשאנחאי. הרה"ח ר' אברהם צבי ע"ה יושב שני מימין.

סביב לשלחן הימני [מימין]: הר' פסח רבינוביץ; הר' אברהם צבי לנדא; הר' חיים ליב פראבסטר; ר' ישראל ספיר; הר' ישראל חנוביץ; הר' יוסף פרטוביץ; הר' צבי רובין; הר' משה חיים ספוטשינסקי; טאלער [חותן פרטוביץ]; בנו של טאלער; הר' שמואל חארקאווער [משיבת מיד]. עומדים בין השלחנות [מימין]: הר' פנחס בלאט; הר' יחזקאל דער; הר' שמעון גולדמן; הר' יהושע ברונשטיין; הר' גרשון חנוביץ; ר' אברהם פשעוואסמן. סביב לשלחן השמאלי: הר' שמואל דוד רייטשיק [בקדמת השלחן]; הר' מאיר אשכנזי [בפינה]; ר' הירשל מילנר

הוי רץ לדבר מצווה

בילדותו סבל ר' אברהם צבי מכאבים ברגליו, עקב חשיפה לקור חזק. הוריו לקחו אותו לרופא גרמני, והלה התבטא שיש לו "געלייגס און צינדונג". הוא לא הבין את משמעות המילים, אבל משום מה הן נחרתו בזכרונו. כעבור שנים רבות חזרו כאבי הרגליים, וכאשר נכנס ליחידות לבקש את ברכת הרבי, הזכיר את דבריו של הרופא. אמר לו הרבי: "געלייגס אונצינדונג" זה "דלקת פרקים", וכיוון שכבר הפסיקה להכאיב – כך גם כעת זה לא יכאב. ואכן, זמן קצר לאחר היחידות פסקו כאבי הרגליים. כעבור שנים רבות, שוב חזרו כאבי הרגליים. זה היה כבר בשנים בהן לא קיבל הרבי ליחידות, ור' אברהם צבי עבר בחלוקת הדולרים וביקש את ברכת הרבי. אמר לו הרבי: זאלסט זיין א רץ לדבר מצווה, מיט געזונטע פיס [=תהיה רץ לדבר מצווה, עם רגליים בריאות]!

מיד לאחר חלוקת הדולרים ההיא הבריא רגליו לגמרי, ועד לשנותיו האחרונות ממש היה ר' אברהם צבי רץ ומכתת רגליו לדברי מצווה. רק בגיל 95 חזקה עליו מצוות הרופאים ולקח מקל הליכה...

מיוחדת". על המברק חתמו בשם רב משמעות: **רחמים תמימים**.

הרבי הרי"צ השתדל ככל האפשר, ואכן, כאשר הגיעה הרשימה הסופית, הצליח להכניס את ר' אברהם צבי. אנקדוטה מעניינת: מכיוון שר' אברהם צבי השתמש בשני שמות-משפחה, פאלמאן ולנדא, לא היה ידוע באיזה מהם הוא רשום בדרכון. משום כך הוא הוכנס לרשימה פעמיים – פעם אחת בשם מיוחדת". על המברק חתמו בשם רב משמעות: **רחמים תמימים**.

הרבי הרי"צ השתדל ככל האפשר, ואכן, כאשר הגיעה הרשימה הסופית, הצליח להכניס את ר' אברהם צבי. אנקדוטה מעניינת: מכיוון שר' אברהם צבי השתמש בשני שמות-משפחה, פאלמאן ולנדא, לא היה ידוע באיזה מהם הוא רשום בדרכון. משום כך הוא הוכנס לרשימה פעמיים – פעם אחת בשם

הרב אברהם צבי מקבל 'כוס של ברכה' מהרבי. למטה: תמונה מהשנים האחרונות

הרבי אמר שהינן ראש־מתיבתא!

במשך שנים שימש גם כמחנך בישיבת 'באר שמואל' בשכונת בורו פארק. באותן שנים עבד לפרנסתו גם בדואר, ומכיוון שלא היה לו הרבה זמן פנוי ללימודים, כאשר הגיעה חלוקת הש"ס, לקח את מסכת 'תמיד' הקצרה.

לאחר כמה ימים התקשר אליו מזכירו של הרבי הרב חודקוב, ואמר לו שהרבי עבר על הכרטיסים של חלוקת הש"ס (כרטיסים אותם מלאו החסידים עם התחייבותם ללימוד המסכת שילמדו בשנה הקרובה), וכשהרבי ראה הכרטיס שלו, אמר בתמיהה: "א ראש מתיבתא נעמט די קלענסטע מסכת אין ש"ס?!" [= ראש מתיבתא לוקח את המסכת הכי קטנה בש"ס?!]. הרב חודקוב ניסה לסגור עליו בפני הרבי, ואמר שאולי הוא לומד עוד מסכתות, ורק ברשימה שמתפרסמת ברבים כתב כך... אולם הרבי לא קיבל זאת. הרב לנדא ניסה להצטדק ולומר שהוא רק מלמד דרדקי (מלמד ילדים קטנים), אך הרב חודקוב ענה לו בתוקף: "הרבי אמר 'ראש מתיבתא' זאת אומרת שהנך 'ראש מתיבתא'. נקודה!"

באותן שנים פרנסתו הייתה בדוחק. באחת ההתוועדויות הרבי ביקש שכל הנוכחים יכתבו כמה הם תורמים עבור מגבית שערך הרבי באותה עת. ר' אברהם צבי בחן בפלס את יכולותיו הכספיות, ולבסוף רשם סכום שלדעתו היה בקצה גבול היכולת שלו. הרבי החל לפתוח

הרבי בחיך: "איך ידעת שם אמי?" והרב לנדא השיב שידע זאת מה'פתח־דבר' שנכתב על ידי הרבי לספר התניא, שקה"ת הדפיסו באותה תקופה, בה חתם הרבי בשמו ושם אמו.

להיות מדויק

באותה תקופה היה אחד הכותבים עבור הירחון "שמועסן מיט קינדער און יוגנט" [המהדורה האידית של 'שיחות לנוער'] שיצא לאור על ידי 'המרכז לענייני חינוך'. סיפורים רבים שהופיעו בירחון ותורגמו לכמה שפות, הם מפרי עטו. הרב לנדא היה מדויק מאוד בסיפורים, ולכן כתב רק מה ששמע בעצמו מזקני החסידים בדור הקודם. בניו נזכרים כיצד היה מביע חוסר שביעות רצון כאשר שמע סיפור שמסופר באופן לא מדויק. ואגב, לא רק בסיפורים דייק, אלא גם בניגונים היה דייקן גדול, והקפיד על כל 'קנייטש' בניגון, שיהיה מנוגן כראוי.

לצום], והרבי הריי"צ חיך והשיב: "יע, פאסטן" [= כן, לצום].

בשבת האויפרופעניש שלפני חתונתו, דיבר הרבי אודות תוכן שמו "אברהם צבי" על פי קבלה.

מופת גלוי של הרבי

לאחר הסתלקותו של הרבי הריי"צ, התקשר ר' אברהם צבי אל הרבי מלך המשיח בכל לבו ונפשו. זמן קצר לאחר קבלת הנשיאות, זכה ר' אברהם לראות מופת גלוי מהרבי, ומעשה שהיה כך היה: בתקופה ההיא היה בברוקלין מחסור חמור בדירות להשכרה, ומי שכבר הצליח למצוא דירה, היה צריך לשלם 'דמי מפתח' בסכום גדול מאוד לשוכר הקודם. הוא נכנס ליחידות אצל הרבי, וביקש ברכה להצליח למצוא דירה. אמר לו הרבי בזה הלשון: "לפעמים קורה שיהודי נוסע לארץ ישראל, וממילא הדירה ריקה ולפעמים קורה שהוא מוכן להשכירה ללא 'דמי מפתח'".

לא חלפו יומיים, ובהיותו בבית הכנסת שמע שני יהודים מדברים על יהודי בשם הרב זאק, שאשתו חלתה באסטמה, והרופא קבע כי הם חייבים לעבור לגור בעיר עם אקלים יבש. משום כך החליטו לעבור לגור בארץ ישראל... באותן שנים, כמעט ולא היו יהודים אמריקאים שעלו לארץ ישראל. היה זה צעד נדיר.

ר' אברהם צבי ניגש לרב זאק, ושאל אותו אם השמועה נכונה, והאם הוא מוכן להשכיר לו את דירתו. הרב זאק אישר את השמועה, ואמר כי ישמח להשכיר לו את הדירה ואין צורך ב'דמי מפתח'...

ר' אברהם צבי ההמום מהמופת הגלוי של הרבי, חזר אל הרבי וסיפר בהתפעלות כיצד קרה בדיוק כפי שהרבי אמר! הרבי האזין לדברים בשתיקה, ולא הגיב...

"הרבי שאל: איך ידעת את שם אמי?"

בתחילת שנות היוד"ם עסק הרב לנדא לפרנסתו בכריכת ספרים.

באותה תקופה, קרא לו הרבי והראה לו את ספר התהילים של אמו הרבנית חנה שהיה בלוי וחלק מדפיו נשרו. הרבי ביקשו לכוון את התהילים מחדש ולהוסיף דפים חלקים בסופם, עליהם תוכל לכתוב את זכרונותיה. הרב לנדא הזדרז למלאות את רצונו של הרבי והחליט על דעת עצמו להוסיף על הכריכה הטבעה באותיות מוזהבות עם שם הרבנית "חנה שניאורסאהן". כשהחזיר את הספר, שאלו

הסיפור התמוה, התנאי, ומענה הרבי

בתקופת לימודיו בישיבת תומכי תמימים ב־770, פגש ר' אברהם צבי את הרה"ח ר' מיכאל דבורקין. יום אחד הציע לו ר' מיכאל 'עיסקה': יש באמתחתי סיפור מיוחד אודות הרבי הריי"צ, ויש בו פרט תמוה. אספר לך את הסיפור, בתנאי שתכנס לרבי הריי"צ ותברר את תמיהתי.

לאחר שר' אברהם צבי הסכים, סיפר לו ר' מיכאל את הסיפור הבא: בצעירותו של הרבי הריי"צ, כתב מאמר ארוך בן 375 פרקים, העוסק בסוגייה "רצון ותענוג – מי מכריח את מי?". כשסיים את כתיבת המאמר החליט לשורפו, אך לאחר מכן התחרט על ששרף את המאמר. על סיפור זה תמה ר' מיכאל: לכתחילה מאי קסבר, ולבסוף מאי קסבר? מדוע החליט לשרוף, ומדוע התחרט?

לאחר שר' אברהם צבי שמע את הסיפור, הוא חשש למלא את חלקו בהסכם ולשאול את הרבי הריי"צ בעניין עדין כל כך... הוא דחה את העניין שוב ושוב, עד שבחג השבועות תש"ט נפטר ר' מיכאל דבורקין. גם לאחר פטירתו לא מלאו לבו של ר' אברהם צבי לשאול על כך את הרבי הריי"צ.

במהלך השנים, לבו של ר' אברהם צבי נקפו על שלא קיים את חלקו בעסקה. בשנת תשס"ו החליט לכתוב על כל הסיפור לרבי מה"מ, כולל ה'תנאי' של ר' מיכאל דבורקין.

הרבי השיב לו במכתב הבא מ"ב אייר תשט"ו:

במענה על מכתבו מכ"ה ניסן ואדר"ח אייר, שנתקלו ביחד... במה שכתב על-דבר הסיפור מענין שע"ה פרקים בהסוגיא דרצון ותענוג מי מכריח את מי, שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לעצמו בהיותו צעיר, ואחר-כך שרפם ואחר-כך התחרט על זה עכ"ל, והוא מסיפור אחד מזקני אנ"ש הרה"ח מיכאל דווארקינ' ע"ה, ושואל פירוש הדבר. והנה איני יודע למה צריך פירוש – אם על המספר או על הענין, ובהנוגע להמספר, הנה ימצא בשולי הגליון מ"מ, משום מובן שייכות שע"ה לרצון ותענוג* שהם כתר, עתיק ואריך, באדם התחתון, ובמילא גם באדם העליון. כן מצוין בהמשך תרס"ו ששם מדובר בענין רצון ותענוג*, ובהנוגע למה ששרפם ואחר-כך התחרט, הנה יש לומר בדרך אפשר, שכיון שהמדובר בפנימיות התורה לא רצה לאמר דבר דלא שמע מרבו, ולהעיר מזח"ב רכ"א ב'. ואחר-כך הצטער על-זה כיון שהמדובר הוא – בהבנת ענין שקבלו מהרב.

בערבו של אותו יום, התקבלה תשובתו של הרבי, שהותירה אותו המום: הרבי כתב, שלא כדאי לוותר על הזכויות המגיעות לו בדואר, ולכן שיקבל את הצעתם למשרה מלאה. הוא לא ציפה לתשובה כזאת, אך בקבלת עול מוחלטת עזב את עבודת החינוך ועבר לעבוד יום שלם בדואר. כמובן, שכחסידי הוא ניצל כל הזדמנות להפיץ את תורת החסידות ומבצעי הקודש במסגרת עבודתו.

חיות במבצעי הרבי ובמיוחד בעניני משיח

שנים רבות שימש הרב לנדא כשליח ציבור בימים הנוראים, ובמיוחד בבית הכנסת החב"ד'י שבבורו פארק, שם כיהן כרב הרב אליהו ייאכיל סימפסון (מזכירו של אדמו"ר הריי"צ), עמו היה בידידות. במשך השנים הרבות שהתגורר בבורו פארק שקד על התורה והעבודה, עסק במבצעים, ולימד תורה ברבים. בכל יום מימות החול, אחרי מנחה, היה מוסר שיעור בעין יעקב ושיעור בספר התניא לקהל שבבית הכנסת דחסידי ויז'ניץ.

בשנות הנו"נים, כאשר הרבי דיבר על הצורך ללמוד ענייני גאולה ומשיח כדי 'לפקוח את העיניים', אמר לשומעי לקחו כי כעת הוא מבין את משמעות המילים בתפילת "ובא לציון", שבסופה נאמר "ונזכה ונחיה ונראה... לשני ימות המשיח" – שיכול להיות מצב שנזכה ונחיה את ימות המשיח, אך עדיין לא נראה... ועל זה צריכים עבודה ותפילה מיוחדת.

הוא גם דיבר ב'קאך' מיוחד על המובא ביוצרות לשבת החודש שכתב רבי אליעזר הקאליר, משם משנה כי בתחילה יתגלה משיח לקבוצה מצומצמת, ורק אחר כך יתגלה לכל ישראל. וזה לשון הקאליר: "וַיֵּצְמִיחַ צֶמַח נָקוֹב שְׁבָעָה. וְאֵתָּו יְהוֹרֵעִים שְׁבָעָה. וַיַּחֲדָשׁוּ לְאוֹם דְּבָרִים שְׁבָעָה. וַיִּתְּכֶסֶּה מֵהֶם שְׁבָעִים שְׁבָעָה: וַיָּשׁוּב וַיִּגְלֶה לְעַם קְדוֹשִׁים. אֲשֶׁר עָמְדוּ יְהוֹמֵקְדָּשִׁים. וְלֹא לְעִדְרֵי צֶאֱן קְדָשִׁים. עַד קֵץ שְׁשֶׁה חֳדָשִׁים. עַד בֹּא רֵאשׁוֹן לְרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים. וְאֵז יִרְאֶה לְעֵדֶת קְדוֹשִׁים. הַנִּשְׁאָרִים מְעוֹל קְדָשִׁים. וַיִּרְאֶה לָמוֹ אוֹתוֹת חֳדָשִׁים". הוא אף כתב על כך במכתב לרבי מלך המשיח.

בני משפחתו מספרים, כי לאחר ג' תמוז תשנ"ד מצא עידוד רב והנאה מרובה בגליונות "בית משיח".

בשנת תש"ע עבר הרב לנדא לגור בשכונת המלך קראון הייטס, ונפטר בשיבה טובה לפני שבועיים ימים, ביום י' אדר ראשון תשע"ט כשהוא בן מאה שנים.

לאחר שנים רבות בהן עבד בבוקר בחינוך ובערב בדואר – הפסיק את עבודתו בישיבת 'באר שמואל', וחיפש עבודה חילונית בשדה החינוך. הרה"ח ר' מיכאל טייטלבוים, מייסד 'אהלי תורה' הפציר בו להיות מחנך באהלי תורה, אך ביקשו להגיע ליום עבודה שלם. בדיוק במקביל, פנו אליו מהדואר, והציעו לו לעבודה במשרה מלאה ולקבל את כל ההטבות הממשלתיות של ביטוח בריאות מקיף ופנסיה גבוהה. הוא נטה כמובן לקבל את הצעתו של ר' מיכאל ולעבור למשרה מלאה בשדה החינוך, אולם כחסידי נאמן כתב לרבי את שתי ההצעות, ושאל מה עליו לעשות.

תשובתו של הרבי התמהמה, ובינתיים קרבה שנת הלימודים. ר' מיכאל הפציר בו להתחיל ללמד באהלי תורה, ואם הרבי יענה אחרת – יוכל כמובן לעזוב. הוא עשה כך, והגיע ביום הראשון של הלימודים לאהלי תורה.

את המעטפות, ולחלק מהתורמים הורה להוסיף על הסכום שהתחייב. כאשר פתח את המעטפה של ר' אברהם צבי, אמר שעליו לתת כפול! ר' אברהם צבי הסתפק האם הכוונה כפול מהסכום המקורי, או שמלבד הסכום המקורי עליו להביא עוד סכום כפול. בסופו של דבר החליט להחמיר...

מכיוון שלא היה ברשותו הסכום הזה, היה עליו ללכת לבנק להוציא הלוואה מיוחדת. אלא שעבודתו כמלמד לא אפשרה לו ללכת לבנק עד יום שישי אחר-צהריים, ובינתיים עבר המועד הסופי שהרבי נקב בהתוועדות להבאת התרומות. הוא הכניס אפוא את הכסף יחד עם מכתב התנצלות על כך שלא יכל להביא את הכסף מוקדם יותר.

במוצאי אחרון של פסח, כאשר עבר בחלוקת כוס של ברכה, קרא לו הרבי חזרה והעניק לו מצה משולחננו. מאז והלאה – הייתה לו פרנסה ברווח עד סוף ימיו.

הרב אברהם צבי (במרכז) מגיע יחד עם חבריו לישיבה לעיר קונֶה שביפן.
למטה: הדיווח בעיתון המקומי

מכתב נרגש לרבי הריי"צ בו ביקש לפעול כדי שאף הוא יקבל את אשרת הכניסה, שהייתה למעשה אשרת-חיים.

כמעט חודשיים חלפו עד שמכתבו הגיע אל הרבי הריי"צ, ובח' כסלו תש"א שיגר לו הרבי את המענה:

ידידי החשוב מר אברהם צבי שי' סגל שלום וברכה!

במענה על כתבו מ"א תשרי שנתקבל ימים אלו, יסיר מאתו כל צער והשי"ת יתן לו אריכות ימים ושנים טובים ומאירים באהלה של תורה, וכן לא ידאג עבור הוויזע כי בעזה"י נשתדל [כ]כל האפשר והשי"ת יהי' בעזרו ובעזרו בגשם וברוח.

נהניתי במאד מחלוקת הספרים והשי"ת יעזור להקרובים שבסלאנים ובארנאוויטש וקאמעניץ, ה' עליהם יחיו, בכל הדורש להם בגשם וברוח, ובבקשה לפרוש בשלומם. הדו"ש ומברכו.

שבועות מתוחים עברו על התמימים ששהו בוילנא. בנוסף לאשרות הכניסה לארצות הברית, היו זקוקים לויתז מעבר דרך ברית המועצות. בד' טבת קיבלו סוף סוף את האישור הסובייטי, אלא שר' אברהם צבי לנדא טרם הופיע ברשימת התלמידים שמאשרים לכניסה מטעם ממשלת ארצות הברית...

תלמידי התמימים בוילנא שיגרו מברק עדכון לרבי הריי"צ, בו חזרו וביקשו להוסיף את ר' אברהם צבי לרשימה, תוך שהם מציינים כי הם מבקשים "התחשבות

ומבין השלושה – חסידי פולין נמשכים יותר לחסידות חב"ד...

הרבי הריי"צ מבטיח לסייע בהשגת הויזה

ככל שחלפו הימים, הבינו כולם שהצורך הנאצי עושה דרכו לכיוון ליטא כדי לכבוש אותה, ומוכרחים לברוח בטרם יהיה מאוחר מיד.

מסלול ההצלה שהתגבש בימים ההם, כלל נסיעה דרך רוסיה ליפן, ומשם (כך הייתה התוכנית הראשונית) לארצות הברית. הרבי הריי"צ פעל נמרצות להשיג אישורי כניסה לארה"ב, ובאלול ת"ש הוכתרו מאמציו בהצלחה. השלטונות האמריקאים הודיעו על הסכמתם להעניק אשרת כניסה ל-52 תלמידים, ועוד 47 בנים וראשי ישיבות עם בני ביתם.

הפעילות להשגת אשרות הכניסה החלה כמה חודשים לפני שר' אברהם צבי הגיע ל'תומכי תמימים', זו הסיבה שכאשר הגיעה הרשימה, התברר שהוא אינו נכלל בה... הוא הבין היטב את משמעות העניין, ומיד למחרת יום הכיפורים כתב

ארוכות שהיו פרושות על הרצפה, והוא נזכר איך שהבחור "וועלוועל לאד'זער" [כך כונה הרב מנחם זאב גרינגלס באותם ימים] עורר אותו קלות באמצע הלילה – אחרי שר' זאב סיים שעות ארוכות של לימוד – וביקש ממנו לפנות לו קצת מקום על המחצלת, כדי שיוכל לתפוס כמה שעות של מנוחה לפני שיאיר היום...

משפיע הישיבה באותה עת, הרה"ח ר' יהושע אייזיק בארוד, בישר לרבי הריי"צ על בואו של התלמיד החדש, וכך כתב בי"ח תמוז: "מר אברהם צבי סג"ל לאנדא, שלמד בישיבה פינסק... וכתב מכבר לכ"ק שחפץ ללמוד בתומכי-תמימים, ושאל מכ"ק על זה, והסכים כ"ק על זה, אך מחמת החוקים דפלסים מהמשל' הקודמת (?) לא נתנו לו להביא לידי פועל, וכעת הוקל הענין הזה, ובא על י"ב תמוז, על מנת להשאר תלמיד בתומכי תמימים".

הרבי שמח לקבל את הבשורה הטובה, ובמכתבו מ"ז מנחם אב כתב: "אודות מר אברהם צבי שי', יעזור לו השי"ת להסתדר בלימוד בטוב בגו"ר והוטבו בעיני החברים שי' שקבע לו".

לאחר המעבר, הגביר ר' אברהם צבי את פעילותו בקרב חבריו בישיבות הליטאיות, ובהתאם לבקשתו של הרבי הריי"צ, שלח דיווחים מפורטים על פעילותו. באחד הדו"חות כתב כי תלמידי הישיבות מתלוננים על מחסור בספרי החסידות, ומבקשים לקבל ספרי תניא ומאמרים של הרבי הריי"צ. הוא מציין כי בישיבה בוילנא נמצאים עותקים מספר התניא שהודפס בדפוס רא"ם, ואשר שייכים לרבי הריי"צ, ומבקש שהרבי יתרום לארגון כמה עותקים של התניא.

בצל מאורעות המלחמה, ולאור החשש שחזית המלחמה תגיע גם לוילנא – הוא מבקש מהרבי, שכל עוד הדואר עובד ואפשר לשלוח חבילות מארה"ב, שהרבי ישלח להם ממאמריו ושיחותיו על מנת לחלקם בין תלמידי הישיבות. כמו כן ביקש בשם תלמידי ישיבת קאמינץ, שהרבי ישלח לחברי הארגון מכתב חיזוק והתעוררות נוכח המצב המתוח.

במכתב אחר דיווח על אסיפת הועד הרוחני של האיגוד, בה התקבלה ההחלטה שבכל התוועדות יחזרו בעל פה ממאמרי החסידות הנדפסים בספרי תלמידי הבעש"ט והמגיד נ"ע. הוא פרט במיוחד על הפעילות בישיבת קלעצק, ודיווח לרבי הריי"צ שיש שם שלוש קבוצות: חסידי קארלין, חסידי סלונים, וחסידי פולין,